

УДК 911:332.143:334.71(476)

І. П. Мандрик – кандидат географічних наук, доцент кафедри країнознавства і міжнародних відносин Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

Регіональні особливості розвитку промисловості Республіки Білорусь

*Роботу виконано на кафедрі
країнознавства і міжнародних відносин СНУ
ім. Лесі Українки*

Проаналізовано рівень розвитку промисловості Республіки Білорусь у 2015 р. у розрізі адміністративних областей та м. Мінська. Виявлено територіальні диспропорції в рівні розвитку промисловості країни. Визначено перспективні напрями промислового розвитку регіонів країни.

Ключові слова: промисловість, виробництво, адміністративна область, Республіка Білорусь.

Mandryk I. P. Regional Features of Industrial Development of the Republic of Belarus.

The level of industrial development of the Republic of Belarus in 2015 was analyzed in terms of administrative areas and Minsk city. Territorial disparities in the level of industrial development of the country have been discovered. Perspective directions of industrial development of the country were determined.

Key words: industry, production, administrative region, the Republic of Belarus.

Актуальність теми дослідження. Промисловість залишається ключовою галуззю економіки Республіки Білорусь. На її частку припадає 27,3 % валового внутрішнього продукту, 36,1 % основних фондів, з промисловим виробництвом пов'язано 25,2 % зайнятого населення країни (2015 р.). Однак, у Білорусі спостерігаються значні відмінності в рівнях промислового розвитку окремих адміністративних областей. Тому виявлення регіональних відмінностей у рівні розвитку промисловості країни є досить актуальним.

Мета нашого дослідження – виявити регіональні особливості розвитку промисловості Республіки Білорусь на сучасному етапі. Згідно з поставленою метою вирішувалися такі **завдання**:

- проаналізувати рівень розвитку промисловості у розрізі адміністративних областей та м. Мінська Республіки Білорусь у 2015 р.;
- виявити територіальні диспропорції у рівні розвитку промисловості країни;
- визначити основні напрями реалізації регіональної промислової політики.

Виклад основного матеріалу. Аналіз економічних показників свідчить про те, що в Республіці Білорусь спостерігаються значні регіональні відмінності у розвитку промисловості. Так, у 2015 р. найвищий рівень розвитку промисловості спостерігається в Гомельській області, м. Мінську та Мінській області. Нижчий рівень промислового розвитку характерний для Могильовської та Гродненської областей. Зокрема, Гомельська область є лідером за обсягами виробництва промислової продукції та виробництвом продукції на душу населення, а м. Мінськ займає перше місце серед регіонів Білорусі за кількістю промислових підприємств та середньосписковою чисельністю працюючих на них. Могильовська область займає останнє місце за обсягом промислового виробництва та кількістю промислових підприємств, а Гродненська – за чисельністю промислово-виробничого персоналу (табл. 1).

Таблиця 1

**Основні показники рівня розвитку промисловості у м. Мінську
та адміністративних областях Білорусі в 2015 р.***

Область	Кількість організацій промисло- вості, одиниць	Обсяг промислового виробництва, млрд білор. руб.	Обсяг промислового виробництва на душу населення, тис. білор. руб.	Середньо- спискова чисельність працівників, тис. осіб
Брестська	1 551	77 329	55 715	119,4
Вітебська	1 111	116 860	97 705	104,3
Гомельська	1 369	153 339	107 723	139,8
Гродненська	1 200	76 442	72 708	99,8
м. Мінськ	3 760	114 485	58 740	181,1
Мінська	2 230	136 487	96 621	167,0
Могильовська	1 097	63 438	59 334	112,2
Білорусь	13 126	738 381	77 809	923,6

* Складено за: [3].

У 2015 р. найбільшу частку в обсязі промислового виробництва серед адміністративних областей Білорусі займає Гомельська область (20,8 % вартості виробленої продукції), найменшу – Могильовська (8,6 %) (рис. 1).

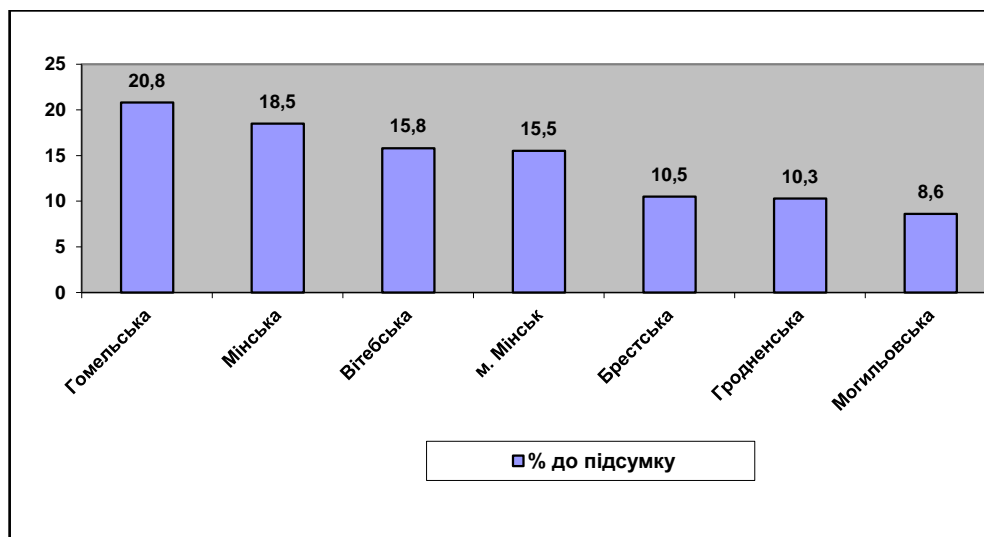

Рис. 1. Частка адміністративних областей та м. Мінська в обсязі промислового виробництва Білорусі у 2015 р., %

Серед адміністративних районів лідерами за обсягами промислового виробництва є Мінський, Солігорський, Борисовський, Мозирський, Речицький і Жлобинський (понад 10 трлн руб.), тобто ті райони, де розміщені великі промислові підприємства. Серед міст найбільші обсяги промислового виробництва відзначаються у Мінську та Полоцьку, а також в обласних центрах країни.

В Білорусі спостерігається також значна територіальна диференціація у виробництві окремих видів промислової продукції. Так, м. Мінськ займає перше місце серед регіонів країни за виробництвом продукції машинобудування – вантажних автомобілів, телевізорів, а також кондитерських виробів. У Брестській області найбільшого розвитку отримали харчова та легка промисловість, зокрема область займає перше місце в країні за виробництвом молочної та м'ясної продукції, плодоовочевих консервів, алкогольних напоїв, панчішно-шкарпеткових виробів і друге місце за виробництвом тканин. Вітебська область лідирує за виробництвом електроенергії, килимів і килимових виробів, взуття, а також верстатів для обробки металів. Гомельська область є монополістом з виробництва сталі, а також лідирує за

виробництвом паперу та картону. Гродненська область займає перше місце за виробництвом борошна і панчішно-шкарпеткових виробів. Мінська область лідирує за виробництвом мінеральних добрив, виробів із деревини та харчових продуктів, включаючи м'ясо, цукор та мінеральні води. Могильовська область займає найбільшу частку за виробництвом хімічних волокон, тканин і цементу (табл. 2).

Таблиця 2

Частка адміністративних областей та м. Мінська у виробництві окремих видів промислової продукції Білорусі у 2015 р. (в % до загального обсягу виробництва в країні)*

Вид продукції	Області						
	Брестська	Вітебська	Гомельська	Гродненська	м. Мінськ	Мінська	Могильовська
Електроенергія	15,2	30,0	9,0	7,6	19,3	13,1	5,8
Сталь	0,1	-	97,4	0,0	1,9	0,2	0,4
Мінеральні добрива	-	0,0	3,2	10,6	0,0	86,2	-
Волокна хімічні	-	22,9	18,8	17,2	0,0	-	41,1
Верстати для обробки металів	6,5	51,0	33,8	-	4,1	4,1	0,5
Вантажні автомобілі	0,0	0,2	0,3	1,6	69,6	12,9	15,4
Лісоматеріали	10,6	16,1	16,1	10,4	1,4	28,7	16,7
Папір і картон	1,7	7,9	32,5	24,1	1,1	7,5	24,1
Цемент	-	-	-	36,4	-	-	63,6
Тканини	31,0	18,7	9,1	0,0	1,1	0,1	40,0
Килими й килимові вироби	3,6	96,1	-	-	-	0,3	-
Панчішно-шкарпеткові вироби	16,4	3,0	3,9	74,1	1,1	2,5	-
Взуття	6,5	48,0	12,6	8,9	12,9	2,4	8,7
Телевізори	-	14,5	-	-	85,5	-	-
М'ясо й харчові субпродукти	18,8	12,4	13,2	17,7	1,3	24,3	12,3
Ковбасні вироби	26,3	10,5	11,4	21,0	3,0	19,2	8,6
Масло тваринне	16,5	11,0	15,1	18,7	3,6	21,0	14,1
Молочна продукція	29,5	10,0	12,5	9,8	15,0	11,3	11,9
Консерви плодовоовочеві	31,1	0,8	4,7	14,7	1,2	22,4	25,1
Цукор білий	21,5	-	-	23,7	-	54,8	0,0
Шоколад, кондитерські вироби	1,9	5,1	24,5	0,1	36,9	6,8	24,7
Борошно	16,1	15,8	6,9	21,8	9,7	18,0	11,7
Напої алкогольні дистильовані	30,4	6,6	8,8	9,6	19,1	17,2	8,3
Мінеральні води	11,6	4,7	0,0	3,6	23,7	54,4	2,0

* Складено за: [3].

Існуючі територіальні диспропорції у розвитку та розміщенні промисловості Білорусі пояснюються як просторовою диференціацією природних і соціально-економічних умов для розвитку та розміщення окремих галузей і виробництв, так й історичними чинниками, а саме тим, що західні райони республіки вступили на шлях індустріалізації значно пізніше, ніж східні. В західних областях країни (Брестській і Гродненській) не тільки менші обсяги промислового виробництва, а й менше великих промислових центрів.

Характерною особливістю розміщення промислових центрів і пунктів по території Білорусі є відносно рівномірний розподіл невеликих (до 10 тис. зайнятих) і розміщення основних, великих центрів (понад 50 тис. зайнятих), переважно, у центральній частині та на сході країни. Найбільшими багатогалузевими промисловими центрами, на базі яких сформувалися промислові вузли, є Мінськ, Гомель, Могильов, Вітебськ, Гродно і

Брест. Такі промислові вузли, як Слуцько-Солігорський, Полоцько-Новополоцький, Мозирський, Бобруйський розвивалися завдяки інтеграційній здатності новобудов хімічної, нафтопереробної та нафтохімічної промисловості. На основі використання вигідного транспортно-географічного положення й трудових ресурсів, місцевої сільськогосподарської та лісової сировини інтенсивно розвивалися Барановичський, Пінський, Молодеч–ненський, Жодіно-Борисовський, Оршанський промислові вузли [1].

З метою вирівнювання рівнів промислового розвитку адміністративних областей в Білорусі здійснюється регіональна промислова політика. Її основною метою є зменшення дисбалансу в економічному розвитку між індустріальними центрами та малими й середніми міськими поселеннями.

Зокрема, передбачається створення низки спеціалізованих промислових кластерів, у тому числі у Вітебській області – кластеру з виробництва льонопродукції на базі Оршанського льонокомбінату, в Гомельській області – агромашинобудівного кластеру (ядро – «Гомельсільмаш»), в м. Мінську – автотракторобудівельного кластеру («Мінський тракторний завод», «Мінський автомобільний завод», «Мінський моторний завод»), кластеру з виробництва мото- й вело техніки, квадрациклів і скутерів (ядро – ВАТ «Мотовело»), в Мінській області та м. Мінську – фармацевтичного кластеру («Борисовський завод медпрепаратів», «Белмед-препараты», «Несвіжський завод медичних препаратів», «Мінськ-інтерпакс»), в Брестській області – кластеру в галузі деревообробки й виробництва меблів, кластеру з виробництва будівельних матеріалів («Граніт»), кондитерсько-харчового кластеру (ядро – «Жабінковський цукровий завод») [2].

Висновки. В Білорусі спостерігаються значні регіональні відмінності у розвитку промисловості. Найвищий рівень промислового розвитку спостерігається в центральних і східних областях, а найнижчий – у західних. Це зумовлено як просторовою диференціацією природних і соціально-економічних умов для розвитку та розміщення окремих галузей і виробництв, так й історичними чинниками.

Джерела та література

1. Козловская Л. В. Тенденции в территориальной организации промышленности Беларуси на современном этапе / Л. В. Козловская // Развитие эконом-географической школы Беларуси в 21 веке : Материалы чтений, посвященных 100-летию со дня рождения проф. А. Я. Малышева 5–6 декабря 2013 г. / редкол. : Е. А. Антипова (пред.), В. П. Сидоренко, И. И. Запрудский. – Минск : БГУ, 2014. – С. 10–12.
2. Национальная стратегия устойчивого социально-экономического развития Республики Беларусь на период до 2020 г. – Мн. : Юнипак, 2004. – 203 с.
3. Промышленность Республики Беларусь: Статистический сборник. – Мн. : Белстат, 2016. – 273 с.